

PESTI SÓLET

A DOHÁNY UTCAI KÖRZET HAVILAPJA WWW.DOHANY-ZSINAGOGA.HU

Dr. Frölich Róbert és Nádel Tamás köszöntője (2. oldal)
Yacov Hadas-Handelsman és Mester Tamás köszöntője (3. oldal)

Főrabbin az ünnepekről (8-9. oldal)
Az 5782. zsinagógai év naptára (7. és 10. oldal)

לשנה טובה תכתבו

Tisztelt Ünneplők!

Mint minden évben, idén is félelmekkel, várakozással és reménységgel várjuk az új esztendő kezdetét.

Az ideai érzelmeink azonban nem a „megszokott” alapokon állnak. Tudjuk, az elmúlt évben sem voltunk jobbak, mint máskor, nem voltunk érdemdúsabbak, mint máskor. Félelmeink, várakozásaink, reménységeink az elmúlt másfél év során megtanult kifejezés, a pandémia múltjából, jelenéből és jövőjéből fakadnak. Félünk, amiképpen féltünk (s ezt nem szégyen beismerni), hogy szeretteinket, önmagunkat is megfertőz a vírus, s hogy félelmeink nem alaptalanok, azt sajnos az elmúlt esztendő veszteségei is bizonyítják. Félünk, hogy akárcsak tavaly, úgy idén sem lesz méltóságteljes az ünnep, hogy beárnyékolja a járvány, hogy esetleg nem talál mindenki helyet a templomban.

Várakozunk. Várjuk, milyen rendelkezéseket hoznak a szakemberek, várjuk, hogy – ha maszkban is, de – találkozhatunk végre a templomban, hallhassuk azokat a fohászokat és ismerős dallamokat, melyek két éve csendültek fel utoljára, elmormolhassuk vágyainkat és imádságainkat a Teremtő és Ítélező Isten felé.

Reménykedünk. Reméljük, hogy az ideai esztendő az utolsó, melyben a járvány az úr, bízunk abban, hogy nem lesz több áldozat, reméljük, hogy életünk visszatér a megszokott medrébe, hogy újra felhőtlenül és félelem nélkül élhetjük majd mindennapjainkat. Mikor Rajs Hásónó napján a M.ható I.ten felé fordulunk, akár a templomban, akár otthon, kérjük Őt, hogy oszlassa el félelmeinket, teljesítse be várakozásainkat és váltsa valóra reménységeinket!

Dr. Frölich Róbert
a Dohány zsinagóga főrabija

I M A R E N D

Augusztus óta végre visszatérhettünk a régi életünkhöz, az online tér helyett minden nap, élőben, személyesen találkozhatunk a **Dohány utcai zsinagógában.**

Hétköznapi: 7:30-kor kezdünk reggel, az esti ima időpontja **18:00 óra.**

Péntek esti ima: 18:00 óra.

Szombat reggel: Sachrisz: 9:30, Tóraolvasás: 10:00, Muszáf ima: kb. 10:45

Vasárnap reggel: 8:00-kor.

A zoom-os programok (kéthetente kedden, illetve szerdánként) az esti imák **18:30-kor** kezdődnek a zsinagógában.

A péntek esti kaddust az udvaron tartjuk.

Fontos, a zsinagógába csak **védettségi igazolvány felmutatásával** lehet belépni.

Kérjük, csak az jöjjön, akinél eltelt már 2 hét a második oltás után, és egészséges!

Kedves Hittestvéreim!

5782

Itt vagyunk egy Új év eljövetele előtt, és most bizonytalan szorongást érzek.

Szorongást érzek, mert ekkortájt már minden évben lelkesen készülünk az Új évi vacsorára, szerveztük azt, s rendre örömmel töltött el, hogy megint találkozunk Zsinagógánkban a régi ismerősökkel, barátokkal, akár azokkal is, akiket egy éve nem láttunk, ám most valahogy nincs bennem ez a felszabadultság. Tavaly márciusa óta nem lehetett Zsinagógába járni, nem voltak Kiddusaink, Salesüdeszeink és elmaradtak a szokott kulturális és egyéb közös programjaink is, csak a ZOOM-on keresztül találkoztunk, ami nem igazi, csak virtuális „együttlét”.

Tavaly a Nagyünnepeket sem tudtuk méltóképpen megünnepelni. A lehetőségekhez képest vigyáztunk magunkra, kerültük azokat a helyeket, ahol sokan vannak, ezért még a bevásárlás időpontjára is ügyeltünk, maszkot hordtunk, s amint lehetett, beoltattuk magunkat. Eközben féltettük szeretteinket, a számunkra fontos embereket, mégis elvesztettünk számos ismerőst, barátot. Bízunk benne, hogy idén minden másképp alakul.

Ám közeleg a járvány negyedik hulláma, ami sajnos gyorsan terjed szét a világban, s nem kíméli a környező országokat sem, így nem tudhatjuk, mikor ér ide. Ezért jelen sorok írása pillanatában csak reménykedhetünk, de biztosak nem lehetünk abban, hogy meg tudjuk tartani Nagyünnepeinket idén a Zsinagógában.

Pedig amikor május végén visszatérhettünk imádkozni, mennyire vágytuk, hogy majd együtt lehessünk, amikor felcsendül a Kol Nidre, illetve a többi szent ima. Hittük, hogy hosszú idő után újra közösen emlékezhetünk elhunyt szeretteinkre Mázkirkor. Azt is gondoltuk, hogy Szukkajszkor ismét megtölthetjük a sátrat, s nem sokkal később, Szimhasz Tajró alkalmával vihetjük körbe a tóratekerceket, miközben szórhatjuk a cukrot Zsinagógánkban a boldogan kacagva rohanó gyerekeknek.

A naponta érkeznek rossz hírek ellenére is, szeretnénk, hogy a fentiek megvalósulhassanak.

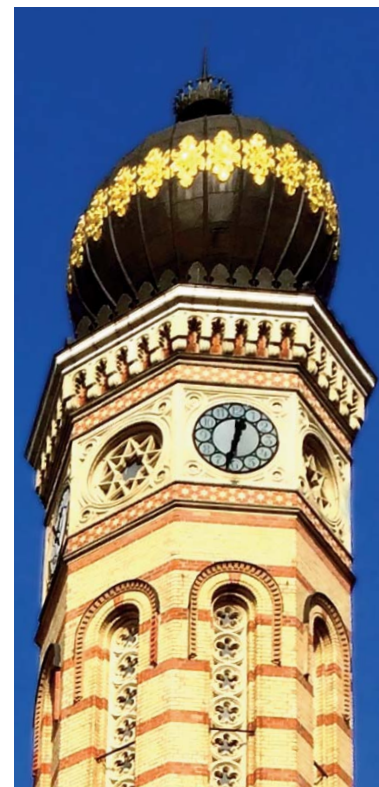
Várunk Benneteket a Zsinagógába, ám azt kérem Mindannyiatoktól, vigyázzunk egymásra!

Reméljük, minden hamarosan jóra fordul, és végre a járvány is véget ér.

Ebben bízva kívánok mindenkinek jó egészséget, könnyű bűjtöt, Boldog Új Évet.

Lö Sono Tajvo Tikoszévü!

Nádél Tamás
a Dohány körzet elnöke

Lösonó tajvó!

Ima, önvizsgálat, boldogság és bűnbánat. Ez csak néhány szó a Rosh Hashana megértéséhez.

Visszatekintve az eltelt évre, a járvány még mindig nagy szerepet játszik az életünkben.

Miközben az elmúlt évi cselekedeteinkre gondolunk, továbbra is keressük a módját, hogy ne csak önmagunkat, hanem a közösséget, és a világot is jobba tegyük. Ahogy visszatekintünk a világjárvány első évére, és a jelenlegi helyzetre, világosan látjuk, hogy ez egy nehéz és kihívásokkal teli időszak volt mindnyájunk számára.

Talán a járvány ráébresztett bennünket arra, hogy valójában milyen fontos is az egészségünk, amit soha nem vehetünk természetesnek. Legyünk hálásak minden egyes napért, amit az élet ad nekünk. Az egyik barátom, aki nagyon szenvedett a COVID tüneteitől azt mondta:

– Elképzelni sem tudod, milyen boldog vagyok attól, hogy magamtól képes vagyok lélegezni.

A pandémia határozottan rávilágított életünk azon részeire, melyek valójában fontosak.

A BIDUD egy héber szó, melynek egyik fordítása karantén. Másik jelentése az elszigetelődés. Ez a kifejezés nem csupán annyit jelent, hogy egy személy fizikailag elválasztja magát a környezetétől, az emberi kapcsolatoktól, hanem azt is, hogy közben önmagára találhat. Ez így, ebben a formában tökéletesen leírja a járvány ránk gyakorolt egyik hatását.

Másrészről, nem mehetünk el szó nélkül amellett, hogy mennyien betegedtek meg, veszítették életüket a vírus miatt. Családok hullottak darabokra, ami nem csak egyéni, vagy nemzeti szinten jelent kihívást, hanem globálisan is. Mivel a Rosh Hashana utáni tíz nap a bűnbánatról szól, talán ez a tökéletes alkalom arra, hogy egy mélyebb szinten átértékeljük önmagunkat és tetteinket az elmúlt év tükrében.

A lélekutatás és a bűnbánat befejezése után az ünnep következő részébe fordulunk, amely a Szukkajsz.

A zsidó tanításban a Teshuvah nemcsak a rossz cselekedeteinket foglalja magában, hanem az elhátározást is, hogy ezeket a hibáinkat kijavítsuk, jóvá tegyük. Fontos

megjegyezni, abban az esetben, ha az imánkat, és bocsánatkérésünket nem tiszta szívből végezzük el, akkor ezek nem érik el céljukat a Rosh Hashana és Jajm Kippur közötti időszakban.

Szukkajsz zsidó ünnep közeledtével tökéletes alkalom arra, hogy megnézzük, mit mond ez az ünnep a zsidó egységről. Milyen mögöttes üzenetet közvetít nekünk a négy növény: a Lulav (datolyapálma hajtása), az Etrog (citrom), a Hadasim (mirtuszfa), és az Arovot (füzfaág), melyeket csokorba szedve megrázzunk a Szukkajsz ünnepe alatt.

Mint ékkő a koronán, úgy vár minket Szimchasz Tajró a szukkajsz-i hét végén. A Tóra ünnepe alatt felolvassuk a zsidó élet különböző szakaszait. A Tóra napjainkban a zsidó lét szimbóluma. Ahogy haladunk át az éves Tóra olvasás ciklusain, közben várjuk is a következő rész kezdetét.

A zsidó naptár egy nagyon fontos hónapjába lépünk be. Egyesek szerint ez a hónap dönti el a sorsunkat, mások szerint pedig ez a megújulás hónapja. Elmélkedünk a múltrol, bűnbánatot tartunk és reméljük, hogy egy új, és jobb útra léphetünk.

Imádkozunk és reménykedjük, hogy az újév jó év legyen, édes év, a béke, a biztonság és a remény éve.

„Fejezzük be ezt az évet és annak átkait, és kezdjük áldásokkal.”

„Let us conclude this year and its curses, and let it commence a year with blessings.”

Yacov Hadas-Handelsman
Izrael Állam nagykövete

Kedves Barátaim!

Engedjék meg, hogy a magam és a Budapesti Zsidó Hitközség nevében tolmácsoljam Nagyünnepi jókívánságaimat a Dohány utcai kile tagjainak, s természetesen, minden kedves Hittestvéreimnek.

Sajnos a második Ros Hassanát vagyunk kénytelenek a járvány szorításában eltölteni, csak remélni tudom, hogy előzetes várakozásainknak megfelelően a hagyományos Nagyünnepi I.tentiszteleteket meg lehet majd tartani a Nagyszinagógában.

Igen, mert a Nagyünnep a Dohányban mindig is különleges, sokan ezen alkalmakkor csatlakoznak davenoló közösségünkhöz. A Herzl téren (és nem ritkán a padsorok között) ekkor beszélük meg, hogy kivel mi történt, kinek a gyereket vették fel az egyetemre, ki ért el egy jeles születésnap, vagy házassági évfordulóhoz, hol volt a nyáron haszene, hol született unoka és volt brisz, kinek volt bár micvája. Az ilyen örömteli eseményekre van nagy szükségünk.

Néhány hete ilyen örömet jelent, hogy bár bő egy évig csak a zoomon imádkozhattunk, végre visszatérhettünk a zsinagógába, és ismét együtt lehetett a közösség.

Bízunk benne, hogy számos korábbi évtizedhez hasonlóan megint ünneplőbe öltözhettünk, kezünkbe foghatjuk a szidurt, és üdvözölhetjük egymást a Nagyünnepeken, hogy örülhetünk a pillanatnak,

s a rég nem látott ismerősöknek egyaránt. Talán ezzel veszi igazán kezdetét, hogy a feje tetejére állt világunk helyreálljon, s kötöttségek, félelmek csökkenjenek, majd idővel eltűnjenek.

Kívánom, hogy a teljes Nagyünnepi időszakban lehetőség legyen a közös zsinagógai imádkozásra!

Az újabb nehéz esztendőt követően, a kile minden – rendszeresen davenoló, vagy csak éppen alkalmi – tagjának Lösonó Tajvót, jó beíratást, bepecsételtetést és egészséget kívánok!

Mester Tamás
a Budapesti Zsidó Hitközség
elnöke

Bar Kochba a Nemzetközi Űrállomáson

Eytan Stibbe, Izrael második asztronautája a jövő évi Rakia Nemzetközi Űrállomásra induló küldetésére egy ősi műtárgyat a zsidó történelem szimbólumaként visz magával. A majd 1900 éves pénzérmén, melyet nemrég fedeztek fel a Júdeai-sivatag Horror-barlangjában, Bar Kochba zsidó szabadságharcos, a római megszállók elleni felkelés (i.sz. 132-136) vezetője neve szerepel.

Eytan Stibbe (jobbra) kezében az érmével. Fotó: Yoli Schwartz-IAA

Az Izraeli Régészeti Hatóság (IAA) közleménye szerint Stibbe nemrégiben meglátogatta az IAA jeruzsálemi Holt-tengeri tekercesek laboratóriumát, ahol különböző műtárgyakat mutattak be neki, köztük az érmét, valamint a 2000 éves Enoch könyve töredékeit, amely Noé dédapja, Enoch történetét meséli el, aki felment az égbe, és angyalok kísérték, s megmutatták neki a napot, a holdat és a csillagokat.

– A Rakia küldetésre, a Nemzetközi Űrállomásra magammal viszek egy táskát, tele olyan tárgyakkal, amelyek számomra különleges jelentéssel bírnak. Egyértelmű volt, hogy ezek közül az egyike a zsidó történelem szimbóluma lesz – mondta Stibbe.

A kiválasztott érme mindkét oldalán a második templomi időszakra jellemző zsidó jelképek láthatók: egy pálmafa, a másikon egy szőlőlevél „Izrael szabadságának második éve” felirattal. Stibbe elmondta, számára az érme a földhöz fűződő kapcsolatot, az ország szeretetét és Izrael lakosságának akkori szabadságvágyát jelképezi.

Az érmét az Izraeli Régészeti Hatóság igazgatója, Eli Eskosido adta át Stibbe-nek, s nagyon izgalmasnak és tartalmasnak nevezte a találkozást. Kiemelte, Bar Kochba neve azt jelenti héberül, „csillag fia”, a név pedig most további szimbolikus jelentést kap.

A Ramon Alapítvány és a Tudományos és Technológiai Minisztérium választotta ki Stibbét, az üzletember korábban vadászpilóta volt. A történelem során ez lesz az első olyan küldetés, melyben teljesen privát személyzet vesz részt és Nemzetközi Űrállomáson (ISS) fedélzetén él és dolgozik, illetve a tervek szerint 44 kísérletet hajt végre. Az „út” az Axiom Space, a NASA és a SpaceX közös vállalkozásaként jött létre.

A fentiekről bővebben a Times of Israel oldalán olvashatnak: <https://tinyurl.hu/KGIR>

A PESTI SÓLET ÜNNEPI MENÜJE

Gefilte fis

Hozzávalók: kb. 1 kg-os csuka, 3 szelet barhesz, 1 tojás, 2 fej vöröshagyma, 2 szál sárgarépa, 1 szál petrezselyem, 2 púpozott ek. macesszormorza, cukor, só, bors, libazsír.

Elkészítés: A csukát a belsőségektől és a kopoltyújának belső részétől megtisztítjuk, a nyak bőrénél éles késsel körülvágjuk, a bőre alályúlunk, és óvatosan, a farka irányába húzzuk le a bőrt anélkül, hogy megsértenénk. A bőrén rajta kell hagyni a fejet is!

A húsát a gerincről lefejtjük és ledaráljuk, a gerincét félretesszük a léhez. A ledarált halhúst, az áztatott és kifacsart barhesszel, macesszel, sóval, tojással, borssal és az egyik, lereszelt vöröshagymával összedolgozzuk, és visszatöltjük a bőrből. A maradék masszából gombócokat formázunk.

Egy fazék vízben alaplevet teszünk fel, ebbe a következők kerülnek: a megtisztított sárgarépa, petrezselyemzöld, a másik fej vöröshagyma, cukor és só. Ha megpuhult a répa, óvatosan belehelyezzük a halat és a gombócokat. Amikor elkészültünk, egy tálon a hal köré szedjük a gombócokat, a répát, és megszórjuk petrezselyemmel.

Aki szereti feldobhatja a tálat még 1-2 kemény tojással.

Mézes-mustáros csirkecomb

Hozzávalók: 6 db csirkecomb, 4 ek. méz, 3 ek. mustár, 2 gerezd fokhagyma, 1 ek. olaj, só, bors, tetszés szerint fűszer (kurkuma, majoranna stb.)

Elkészítés: Keverjük össze egy tálban az összes összetevőt (ízlés szerint fűszerezve). Ha nem akarjuk azonnal elkészíteni, állhat egy kicsit a hűtőben. Kenjük be a keverékkel a megtisztított combokat. Helyezzük a combokat a – a libazsírral kikent – tepsibe, amelyet fóliázzunk le, majd 200 fokon 35-40 percig süssük. Ha megpuhult a comb, vegyük le a fóliát és pirítsuk még 10-15 percig. Készíthetünk külön is köretet hozzá, de akár a combok mellé/közé is tehetünk karikára vágott krumplit, így legalább az is átveszi a keverék illatát és zamatát. Természetesen tehetünk a tepsibe almát is.

Almás palacsinta

Hozzávalók: 30 dkg liszt, 2 tojás, 4 dl szódavíz, 6 közepes alma, só, 1 ek. cukor, fahéj, olaj

Elkészítés: A lisztből, a szódavízből és a tojásból a szokásosnál sűrűbb palacsintatésztát készítünk. Sózzuk, és 1 evőkanál cukrot is teszünk hozzá. Az almákat meghámozzuk, lereszeljük, és a palacsintatésztába keverjük. Öntünk hozzá egy kis olajat, így ha teflonban sütjük, közben nem kell olajozni. Megsütjük mindkét oldalát, egy tálra tesszük, és minden palacsintát megszórunk cukorral, fahéjjal, és mézzel. Tálaláskor úgy szeleteljük.

Jó étvágyat kívánunk!

Bibliából ismert földrengés nyomaira bukkantak Jeruzsálemben

A Jeruzsálemben folyó ásatásokon a 2800 évvel ezelőtti, Bibliából is jól ismert földrengés nyomaira bukkantak a régészek – adta hírül augusztus elején az Izraeli Régészeti Hatóság (IAA) bejelentését követően a The Jerusalem Post angol nyelvű izraeli újság hírportálja.

A múltban már több helyen is találtak bizonyítékokat a 2800 évvel ezelőtt, Uzziás júdai király idejében történt földrengésre, de Jeruzsálemben eddig nem találtak erre utaló tárgyi emlékeket a régészek.

Korábbi ásatásokon Hacorban és Tel es-Szafiban, az egykori Gát helyén már előbukkantak a földrengés nyomai, de most, Dávid városa néhány épületében is törött cserépedényeket és a pusztulás más jeleit találták a tudományos kormeghatározás szerint egy olyan korban, amelyben nem törték hódítók a városra, és nem történt semmiféle erőszakos történelmi esemény sem.

– Amikor feltártuk a szerkezetet, és benne egy i.e. VIII. századi rétegben a pusztulást, akkor nagyon meglepődtünk, mert tudjuk, Jeruzsálem folyamatosan fennállt egészen a körülbelül 200 évvel később bekövetkezett babiloni pusztításig – mondta az ásatásokat ve-

zető két régész, Joe Uziel és Ortal Chalaf. – Megkérdeztük magunktól, mi okozhatta ezt a

Az ásatási terület Dávid városában - Fotó Ortal Chalaf - Israel Antiquities Authority

drámai pusztítást ebben a rétegben. A Bibliában Ámosz és Zakariás könyveiben megjelenő földrengés éppen abban az időben történt, amikor ez a feltárt épület Dávid városában összeomlott.

A földrengés után a romok tetejére újra építkeztek, megőrizve annak nyomait. Ezt a házat a babilóniai hódítók i.e. 586-ban elpusztították, de az ekkor létrejött maradványok új épületek alapjául szolgáltak évszázadokkal később.

A Biblia több helyen is említi a 2800 évvel ezelőtti földrengést. Ámosz próféta így kezdi első könyvét: „Ámosz beszédei, aki a tekóai pásztorkok közé tartozott. Ezt látta Izráelről Uzziájának, Júda királyának és Jero-boámnak, Jóás fiának, Izráel királyának az idejében, két évvel a földrengés előtt.”

„Akkor meneküljete a hegyek szakadékaiba, mert a hegyek között a szakadék Ácalig ér. Úgy fussatok, ahogyan Uzziájának, Júda királyának az idejében futottatok a földrengés előtt! Mert eljön az ÚR, az én Istenem, szentjével együtt” – áll Zakariás próféta könyvének 14. fejezetében is. (Forrás: MTI)

Három izraeli egyetem a világ 100 legjobbjá között!

A világ egyik legfontosabb egyetemi ranglistáján, az Academic Ranking of World Universities (ARWU) toplistáján több izraeli egyetem is szerepel. A Shanghai Rating a világ 2000 felsőoktatási intézményét rangsorolja kutatás, publikációk és idézések, Nobel-díjak és további szempontok szerint. Itt találják meg a teljes listát:

<https://tinyurl.hu/W2EG>

A Jeruzsálemi Héber Egyetem a 90. helyre került, a Weizmann egyetem a 92. és a Technion 94. helyet szerezte meg. Mindegyik intézmény jobb helyet kapott az eddigi évekhez képest. 2013 után először került egyszerre három izraeli egyetem az első százba, emlékeztet az Ynet cikke –

<https://www.ynet.co.il/news/article/r1wkze8xf>. További izraeli egyetemeknek sincs szégyenkezni valójuk: a 150-200 közötti rangsorba került a Tel-Avivi Egyetem, míg a Bar Ilan Egyetem és a Beer Sheva Egyetem a 401-500, A Haifai Egyetem pedig az 501-600 között van a világranglistán. /A két legjobb magyar egyetem, az ELTE, illetve a Szegedi Tudományegyetem a 601-700. hely között van./

A sorrend élén nincs változás az elmúlt évekhez képest: az első három között

Weizmann Egyetem

továbbra is a Harvard (USA), a Stanford (USA) és Cambridge (Anglia) szerepel. Ezt az indexet 2003 óta a kínai Jiao Tong Egyetem állítja össze, és az egyik legmegbízhatóbbnak tekintik a tudományos életben.

– A kutatási infrastruktúrák széles körű támogatása, az intézményekben folyó kutatás segítése, s az odafigyelés az emberi erőforrások fejlesztésére lehetővé tették a kutatók számára, hogy kiemelkedőek legyenek, és lenyűgöző eredményeket érjenek el. Büszke vagyok kutatóinkra és az otthonukként működő dicsőséges intézményekre – értékelte a remek hírt Jaffa Zilberschutz professzor, az egyetemek tervezési és költségvetési bizottságának elnöke.

Hatkilós érmetömböt találtak Izraelben

Hat kilónyi, egyetlen tömbből álló 1700 éves fémpezet fedezett fel egy sátorozó, Yotam Dahan a Földközi-tenger keleti részén, az Atlit melletti Neve Yam strand homokjában, kempingezés közben – jelentette be augusztus közepén az Izraeli Régészeti Hatóság (IAA).

Az erősen oxidált érméket Haifától 25 kilométerre délre, HaBonim strandján találták meg, 70 méterre a víztől. A közelben egy olyan természetes kikötőhely található, ahol egykor éjszakára vagy viharok elől menedéket keresve horgonyoztak le a hajók.

A pénzeket annak idején valószínűleg vászonzsákban tartották, és egy balesetet szenvedő kereskedelmi hajóról kerülhettek a tengerbe. A lelet helyszíne közelében az IAA a vizsgálatok során megtalálta a hajó római kor végéről származó rakományrészeit, köztük horgonyokat és kerámiákat.

A tengeri környezet okozta oxidáció miatt az érmék egyetlen nagy tömbből álltak össze. Egyelőre nem sikerült megállapítani, hogy milyen fémekből készültek.

A fémpezet tömbből álltak össze a tengeri környezet okozta oxidáció miatt – Fotó: Ofir Hayat - IAA

A tíz csapás és hatásai Egyiptom mindennapi életére

Kettőslátás - A Biblia a teológus és a filozófus szemével

Egy éve a népszerű erabbi beszélgetésfolyamban Dési János, dr. Frölich Róbert és dr. Gábor György segítségével tanulhattunk a zsidósághoz kapcsolódó szokásokról és sok egyeből. De azóta sem maradtunk a trió nélkül, Kettőslátás - A Biblia a teológus és a filozófus szemével indult új sorozat, melyet szerdán 17:00-tól, az ima előtt követhetnek a dohányos zoom-on. S kövessék is figyelemmel, mert az előadásokat NEM lehet visszanézni. Persze a Pesti Sóletben rendre adunk egy rövid összefoglalót az elhangzottakból.

Mózesnek sokat segített, hogy amíg ő Midjanban pásztorkodott, addig testvére ott élt a zsidók között, ismerte a helyi viszonyokat. Ezért IS hittek neki az emberek, amikor Áron beszámolt I.ten üzenetéről és látták a jeleket. A nép pedig örült, hogy I.ten nem feledkezett meg róla.

Mikor az Ő.való megkeményíti a fáraó szívét, nem a szenvedést akarja meghosszabbítani, hanem lehetőséget ad arra, hogy megszólaljon a fáraó lelkiismerete. Ez persze nem történik meg, még keményebben fogja a zsidókat.

A fáraónál tett látogatás során bemutatott csodák azt jelzik: hiába hiszitek, hogy Ti vagytok a varázslatok urai, ha mi ezt meg tudjuk csinálni, mire lehetünk képesek, míg a tíz csapás során „Egyiptom minden istenén ítéletet tartok”. A tíz csapás nem az egyiptomiaknak szól, hanem az őket követő nemzedéknek, a kánaánitáknak, görögöknek és a többieknek, hogy mindenki megtanulja, a zsidók I.tene minden más istenség fölött áll.

A fáraó lustasággal vádolja a zsidókat, hogy azért akarnak kivonulni az istenükre hivatkozva, mert nem akarnak dolgozni. Ez a lustaság vád később is többször előjött. Tény, az ókorban nem tudtak mit kezdeni a mózesi törvényekkel, a sabbath előírásai is érthetetlenek számukra, hogy kell egy nap, amikor megpihen az ember, s a pihenést megadja a rabszolgáknak – sőt, az állatoknak is. Utóbbi beleillik a képbe, hogy a zsidóság – mint az első monoteista vallás – szerint minden ember az egyetlen I.ten teremtménye, így mindenki egyenlő. A tíz csapás, minden eleme ismert volt a természetből Egyiptomban (Nílus áradása – folyó a hordalék, a trópusi homok stb. miatt vörössé

vált), de ezúttal mind egymás után jött. Az apró kellemetlenségek külön-külön csak bosszantóak, azonban egyben már... Másrészt, a mértéke is hosszabb volt – pl. három napig tartó sötétség. Ráadásul mindegyik a megszokottnál tovább tartott. Ez pedig így egyben jól nagyobbbat „ütött”.

Azért kell mind a tíz csapás, mert azokon keresztül az Ő.való mindig egy adott egyiptomi istenségre mér csapást. Kezdődik az életet adó Nílussal és istenével, s végződik a Napistennel.

A hatodik csapás a fekély, azért is jelentős, mert az első alkalom, amikor a fáraó varázslói nem tudnak versenyezni Mózesekkel, mert ők is fekélyesek lesznek.

A jégeső elveri a termést. Az i.teni igazságszolgáltatás: a fáraó egy zsidó, József segítségével lett Egyiptom földjeinek tulajdonosa a hét bő esztendő követő raktározásnak köszönhetően, most pedig a zsidók miatt jön éhezés az országra.

Sáskák megjelenése előtt már a kamarásai is figyelmeztetik a fáraót, hogy inkább engedje el a zsidókat,

természeti esemény, fizikai törvényszerűség sokkal intenzívebb a megszokottnál.

A tizedik csapás, az elsőszülöttek halála előtt az eddigi egyetlen parancsolat (körülmetelés) mellé két újat is kapnak a zsidók. Az egyik az újhold, „Ez a hónap lesz az első hónapok”, amely az időszámítás alapja is. Továbbá, itt olvashatunk a hónap 14. napjáról, a kovásztalan kenyérről, azaz pészáchról. És arról, hogy erre nemzedékről nemzedékre emlékezni kell, ezt meg kell ünnepelni az előírások szerint.

Jan Symonsz Pynas - Mózes és Áron vérré változtatja a Nílus vizét

Az első csapás után, miután a Nílus vérré változik, a halak elpusztulnak, ezért az egyiptomiak kutakat fúrnak a folyó köré, hogy egyáltalán ihassanak.

Ezután jönnek a békák (a fáraó először ígéri, hogy elengedi a zsidókat, aztán mégsem), tetvek, rovarok (ezt már az egyiptomi varázslók is i.teni beavatkozásnak látják), majd következnek a betegségek is terjesztő bögölyök. A dögvész megbénítja Egyiptom külső és belső életét. A ló a harc miatt fontos, a szamarak a közlekedés-, a tevé pedig a teherszállítás eszköze, míg a szarvasmarha és mások istenségek.

mert el fog pusztulni Egyiptom. De hiába, mert ő csak a férfiakat akarja elengedni, Mózes viszont kiemeli, hogy az egész nép megy férfiak és nők, idősek, felnőttek és gyerekek egyaránt.

Három napig tartó sötétség következett – olyan sötétség volt, hogy három napig nem tudtak kimenni a házukból sem. Akad olyan természettudományos magyarázat, mely szerint a forró szél rengeteg homokot hordott magával és a homokfelhő sötétíthette el a napot. De mások is hivatkoznak valami sötét felhőre, vagy éppen sűrű ködre. Sok egyéb magyarázat létezik, az i.teni beavatkozás itt és a többi csapás esetében is az, hogy az ismert

A zsidók minden házában levágunk egy bárányt (az egyik egyiptomi istenséget) és kvázi ott bulizik fölötté 1-1 zsidó család. A bárány vérével bekenik a szemöldökfát és a két ajtófélfát, hogy a halál angyala elkerülje.

Következő alkalommal tartson velünk Ön is, szerdánként, az ima előtt, 17:00-tól a zoom-on.

Meeting ID: 389 906 7799.

Jelszó: dohany.

A belépő „kódokkal” kéthetente **keddenként** is hallgathatnak egy érdekes előadást, ezeken *Kacsvinszky Barbarát* követhetik szintén 17:00 órától.

Chesván

1	10. 07.	Csütörtök	Rajs Chajdes 2. Chesván
2	10. 08.	Péntek	
3	10. 09.	Szombat	
4	10. 10.	Vasárnap	
5	10. 11.	Hétfő	
6	10. 12.	Kedd	
7	10. 13.	Szerda	
8	10. 14.	Csütörtök	
9	10. 15.	Péntek	
10	10. 16.	Szombat	
11	10. 17.	Vasárnap	
12	10. 18.	Hétfő	
13	10. 19.	Kedd	
14	10. 20.	Szerda	
15	10. 21.	Csütörtök	
16	10. 22.	Péntek	
17	10. 23.	Szombat	
18	10. 24.	Vasárnap	
19	10. 25.	Hétfő	
20	10. 26.	Kedd	
21	10. 27.	Szerda	
22	10. 28.	Csütörtök	
23	10. 29.	Péntek	
24	10. 30.	Szombat	Újholdhirdetés
25	10. 31.	Vasárnap	
26	11. 01.	Hétfő	
27	11. 02.	Kedd	Jajm kippur koton
28	11. 03.	Szerda	
29	11. 04.	Csütörtök	

Kislév

1	11. 05.	Péntek	Rajs Chajdes Kislév
2	11. 06.	Szombat	
3	11. 07.	Vasárnap	
4	11. 08.	Hétfő	
5	11. 09.	Kedd	
6	11. 10.	Szerda	
7	11. 11.	Csütörtök	
8	11. 12.	Péntek	
9	11. 13.	Szombat	
10	11. 14.	Vasárnap	
11	11. 15.	Hétfő	
12	11. 16.	Kedd	
13	11. 17.	Szerda	
14	11. 18.	Csütörtök	
15	11. 19.	Péntek	
16	11. 20.	Szombat	
17	11. 21.	Vasárnap	
18	11. 22.	Hétfő	
19	11. 23.	Kedd	
20	11. 24.	Szerda	
21	11. 25.	Csütörtök	
22	11. 26.	Péntek	
23	11. 27.	Szombat	Újholdhirdetés
24	11. 28.	Vasárnap	Chanukka 1.
25	11. 29.	Hétfő	Chanukka 2.
26	11. 30.	Kedd	Chanukka 3.
27	12. 01.	Szerda	Chanukka 4.
28	12. 02.	Csütörtök	Chanukka 5.
29	12. 03.	Péntek	Chanukka 6.
30	12. 04.	Szombat	Chanukka 7. Rajs Chajdes 1. Tévész

Tévész

1	12. 05.	Vasárnap	Chanukka 8. Rajs Chajdes 2. Tévész
2	12. 06.	Hétfő	
3	12. 07.	Kedd	
4	12. 08.	Szerda	
5	12. 09.	Csütörtök	
6	12. 10.	Péntek	
7	12. 11.	Szombat	
8	12. 12.	Vasárnap	
9	12. 13.	Hétfő	
10	12. 14.	Kedd	Ászóró Bötévész
11	12. 15.	Szerda	
12	12. 16.	Csütörtök	
13	12. 17.	Péntek	
14	12. 18.	Szombat	
15	12. 19.	Vasárnap	
16	12. 20.	Hétfő	
17	12. 21.	Kedd	
18	12. 22.	Szerda	
19	12. 23.	Csütörtök	
20	12. 24.	Péntek	
21	12. 25.	Szombat	
22	12. 26.	Vasárnap	
23	12. 27.	Hétfő	
24	12. 28.	Kedd	
25	12. 29.	Szerda	
26	12. 30.	Csütörtök	
27	12. 31.	Péntek	
28	01. 01.	Szombat	Újholdhirdetés
29	01. 02.	Vasárnap	Jajm kippur koton

Nisván

1	04. 02.	Szombat	Sábász Háchajdes, Rajs Chajdes Nisván
2	04. 03.	Vasárnap	
3	04. 04.	Hétfő	
4	04. 05.	Kedd	
5	04. 06.	Szerda	
6	04. 07.	Csütörtök	
7	04. 08.	Péntek	
8	04. 09.	Szombat	Sábosz Hágódajl
9	04. 10.	Vasárnap	
10	04. 11.	Hétfő	
11	04. 12.	Kedd	
12	04. 13.	Szerda	
13	04. 14.	Csütörtök	
14	04. 15.	Péntek	Erev Pészach Elsőszülöttek bójte
15	04. 16.	Szombat	Pészach 1.
16	04. 17.	Vasárnap	Pészach 2.
17	04. 18.	Hétfő	Chajl chámajéd
18	04. 19.	Kedd	Chajl chámajéd
19	04. 20.	Szerda	Chajl chámajéd
20	04. 21.	Csütörtök	Chajl chámajéd
21	04. 22.	Péntek	Pészach 7.
22	04. 23.	Szombat	Pészach 8. Mázkir
23	04. 24.	Vasárnap	
24	04. 25.	Hétfő	
25	04. 26.	Kedd	
26	04. 27.	Szerda	
27	04. 28.	Csütörtök	
28	04. 29.	Péntek	
29	04. 30.	Szombat	Újholdhirdetés
30	05. 01.	Vasárnap	Rajs Chajdes 1. Ijjár

Ijjár

1	05. 02.	Hétfő	Rajs Chajdes 2. Ijjár
2	05. 03.	Kedd	
3	05. 04.	Szerda	Jom HáZikáron
4	05. 05.	Csütörtök	Jom HáÁcmáut
5	05. 06.	Péntek	
6	05. 07.	Szombat	
7	05. 08.	Vasárnap	
8	05. 09.	Hétfő	
9	05. 10.	Kedd	
10	05. 11.	Szerda	
11	05. 12.	Csütörtök	
12	05. 13.	Péntek	
13	05. 14.	Szombat	
14	05. 15.	Vasárnap	Pészach sáni
15	05. 16.	Hétfő	
16	05. 17.	Kedd	
17	05. 18.	Szerda	
18	05. 19.	Csütörtök	Lag Boajmer
19	05. 20.	Péntek	
20	05. 21.	Szombat	
21	05. 22.	Vasárnap	
22	05. 23.	Hétfő	
23	05. 24.	Kedd	
24	05. 25.	Szerda	
25	05. 26.	Csütörtök	
26	05. 27.	Péntek	
27	05. 28.	Szombat	Újholdhirdetés
28	05. 29.	Vasárnap	
29	05. 30.	Hétfő	Jajm kippur koton

Szíván

1	05. 31.	Kedd	Rajs Chajdes Szíván
2	06. 01.	Szerda	
3	06. 02.	Csütörtök	
4	06. 03.	Péntek	
5	06. 04.	Szombat	Erev Sovuajsz
6	06. 05.	Vasárnap	Sovuajsz 1.
7	06. 06.	Hétfő	Sovuajsz 2. Mázkir
8	06. 07.	Kedd	
9	06. 08.	Szerda	
10	06. 09.	Csütörtök	
11	06. 10.	Péntek	
12	06. 11.	Szombat	
13	06. 12.	Vasárnap	
14	06. 13.	Hétfő	
15	06. 14.	Kedd	
16	06. 15.	Szerda	
17	06. 16.	Csütörtök	
18	06. 17.	Péntek	
19	06. 18.	Szombat	
20	06. 19.	Vasárnap	
21	06. 20.	Hétfő	
22	06. 21.	Kedd	
23	06. 22.	Szerda	
24	06. 23.	Csütörtök	
25	06. 24.	Péntek	
26	06. 25.	Szombat	Újholdhirdetés
27	06. 26.	Vasárnap	
28	06. 27.	Hétfő	
29	06. 28.	Kedd	Jajm kippur koton
30	06. 29.	Szerda	Rajs Chajdes 1. Támmuz

Kedves Olvasóink!

Nyilván feltűnt Önnek, hogy a naptárban nem ezen az oldalon kezdődik az év, hanem hátrébb (10. oldal). Nos, nem a nyomda ördöge ludas ez ügyben, még csak nem is mi hibáztunk – szándékosan helyeztük el így. Ha kiemeli ezt a lapot az újságból, akár felteheti a falra, hűtőre stb. és szem előtt lesz az 5782-es zsinagógai év naptára, illetve könnyen tájékozódhat az ünnepek időpontjairól is.

From pioneers to innovators

ISRAEL

שנה טובה

Happy New Year

كل عام وأنتم بخير

Feliz Año Nuevo

新年快乐

Bonne Année

С Новым Годом

Glückliches neues Jahr

Elérkeztünk az őszi nagyünnepekhez. A zsinagógai esztendő legfenségesebb időszaka ez az ünnepfűzér, a ימים נוראים, a Félelmetes Napok. A félelem nem a szívekben rejlő érzelmet, hanem I.ten félelmének kiteljesedését jelenti. Három, egymástól majdhogynem független, de mégis összefonódó ünnepet ülünk, melynek origója az újesztendő, katarzisa az Engesztelés napja, s végakkordja a Sátrak ünnepe.

Rajs Hásónó és Jajm Kippur között különleges időszakot élünk. Ez az עשרת ימי התשובה, a megtérés tíz napja. E tíz napban végig gondoljuk életünket, feltárjuk hibáinkat ön-magunk előtt, s megfogadjuk, hogy igyekszünk büntelenül, tiszta lélekkel élni ezentúl. Rajs Hásónót megelőzően szokás ellátogatni a temetőbe, szeretteink sírjához. Ez a közismert קבר אבות (kever Óvajs, Kéverovesz).

Most az őszi, nagyünnepi kör általános tudnivalóin kívül igyekszünk néhány kevésbé ismert csemegével is szolgálni.

Dr. Frölich Róbert

ראש השנה Rajs Hásónó

Az újesztendő héber neve annyit jelent: az év feje. Tisri hónap első két napja a zsinagógai év kezdete. A hónapokat a zsidó időszámítás a tavasz hónapjától kezdi. A Tóra nem nevezi nevükön a hónapokat, sorszámmal, vagy valamilyen természeti fordulóponttal utal rájuk. Ma ismert nevüket a babilóniai fogság után kapták. Tisri hónapja a Tórában „a hetedik” néven szerepel. Nevének gyökere valószínűleg annyit jelent: a kezdet. Ez volt a gazdasági év kezdete a bibliai időkben. Ezra ezen a napon olvasta fel a Tórát az egész nép előtt.

A Talmud Rajs Hásónó traktátusa négy évkezdetet ismertet velünk. Ezek közül az egyik Tisri első napja, amikor minden élő megítéltetik a Földön. Rabbi Kruszpedáj mondta rabbi Jochanan nevében: három könyvet tart nyitva I.ten e napon. Egyik az igaz embereké, a másik a gonoszaké, s a harmadik pedig a kettő között állóké. Az igazak azonnal bekerülnek az élet könyvébe, gonoszok a halál könyvébe. A kettő között állóknak azonban Jajm Kippurig van idejük, hogy a mérleget az igaz ember kritériuma felé billentsék. Rabbi Eliezer tanítása szerint a világ is ezen a napon teremtetett. A Rajs Hásónó-i liturgiában, és az újesztendőt követő tíz napban mindkét felfogás megjelenik.

Imáinkban elismerjük a M.ható felettünk való ítélkezésének jogát, s könyörgő, bűnbánó fohászokat mondunk, megpróbálva ezzel elnyerni I.ten bocsánatát. Az imák egyik központi eleme az Ünöszáne tajkef kezdetű imaköltemény. A költemény szerzője Kalonymus ben Mesulám, s a legenda a mainzi Ámnon rabbi mártírúrához köti. Ezen imában I.ten, mint a világ bírása jelenik meg, aki ezen a napon ül törvényt teremtményei felett. Megkapó képekben mutatja be az ima az ítélkezést, s a megbocsátás reménységét. Fehér halotti ruhát, kitlit öltenek a férfiak, egyrészt jelezve, hogy készen állnak az ítéletre, másrészt pedig az angyalok hófehérségéhez kívánva hasonlatossá tenni magukat.

Megfűjjuk a sófárt, melynek jajongó, ugyanakkor felrázó hangja felhívja a figyelmünket a Világ Királyának ítéletére, s az azt megváltoztatni képes őszinte bűnbánatra. A sófár kapocs a múlttal, hiszen a zsidó tradíció szerint Ábrahám e napon helyezte oltárra fiát, Izsákot, aki helyett végül egy kos áldozott fel. E kos szarvából készült az első sófár. Más szimbólumokat is hordoz azonban e kürt:

1. A király fanfárhang mellett vonul be – utal a Királyok Királyára.
2. A kinyilatkoztatás zengő sófárhang kíséretében zajlott – s mi ragaszkodunk a parancsolatokhoz.
3. A messianisztikus kor nyitányát sófárhang fogja jelezni – várjuk a megváltást, a Messiás eljövételét.

A rituálisan megszólaltatott sófár összesen 100 hangot ad ki.

Rajs Hásónó napjai a munkavégzési tilalom szempontjából főünnepi kategóriába tartoznak. Mindennemű munkavégzés tilos, de égő tűzről új tüzet gyújtani, kisebb tárgyakat utcára vinni és aznapra főzni szabad.

Rajs Hásónó az év kezdete. Hogy az esztendő olyan legyen, amilyennek szeretnénk, szimbolikus étkeket is fogyasztunk. A kerek bárcsét mézbe mártjuk, nem sóba, hogy édes legyen az esztendő. Kerek pedig azért, hogy kerek legyen az esztendő. Diót nem fogyasztunk, mert a dió héber nevének számértéke megegyezik a bűn szó számértékével. Szokás továbbá almát is mézbe mártva fogyasztani.

Rajs Hásónó első napjának délutánján le kell menni valamilyen természetes víz (folyó, tó, kút stb.) partjára, s ott kenyérmorzsákat kell a vízbe szórni, ima kíséretében. Ez a תשליח (Táslich) szertartás. E rituállal jelképesen vízbe szórjuk bűneinket. Más értelmezés szerint, ahogy a halak sosem csukják be a szemüket, úgy I.ten is örökké figyel és őriz bennünket. A Rajs Hásónó és Jajm Kippur közötti szombat neve שבת שובה (Sábász Súvó), a megtérés szombatja. Közismert magyarázata e névnek, hogy a megtérés időszakában mi más is lehetne a szombat neve, mint a megtérés szombatja? Az igazság azonban az, hogy nevét a háftóra első szavairól kapta, mely így hangzik: שובה ישראל, Térj meg, Izrael! (Hósea 14/2).

יום כפור Jajm Kippur

Tisri hónap tizedik napja, a legszentebb ünnep, az Engesztelés napja. A Tórában a „szombatok szombatjának” nevezik, és törvény, hogy „sanyargassuk lelkeinket”.

A bibliai korban e napon különleges áldozatot mutatott be a főpap. Két kecskebakot hoztak elé, s sorsolással döntötte el, melyiket áldozza fel engesztelőáldozatként, s melyiket kergesse el a pusztába, miután kezét a bak fejére téve ráolvasta Izrael bűneit. Jelképes szertartás volt ez, mellyel Izrael kinyilvánította, hogy elkergeti magától a bűnt, s tisztán akar állni I.ten előtt. Mikor még állt Jeruzsálemben a Szentély, ez volt az egyetlen nap, mikor a főpap belépett a קדש הקדשים –ba, a Szentek Szentjébe, a Szentély legbelsőbb termébe, ahol a frigyláda állt, s ott hangos imát mondott, melyben kiejtette I.ten egyébként kiejthetetlen nevét.

foto: Sharon Asher

fotó: Sharon Asher

A Tóra nem fejt ki részletesen, hogy mit is jelent a lélek sanyargatása. A halácha szerint nem eszünk, nem iszunk, nem mosakszunk (az élvezet kedvéért), nem használunk illatosító- vagy szépítőszereket, nem viselünk bőrtalpú cipőt és tartózkodunk a házassélettől. Minden, ami élvezetet okoz, tilos, csakúgy, mint a munkavégzés. Természetesen a gyerekek, a betegek és a várandós asszonyok fel vannak mentve a böjt alól. Életveszély esetén pedig Jajm Kippur minden törvénye áthágható.

Bölcséink tanítása szerint a nap maga engesztelést hoz, de csak akkor, ha bűnbánattal párosul. Ezért kérünk bocsánatot mindazoktól, akiket év közben megbántottunk, s ezért kell nekünk is megbocsátanunk.

Szokás, hogy a Jajm Kippurt megelőző napon a férfiak egy kakast, a nők egy tyúkot a fejük fölött megforgatnak, ima kíséretében, mintegy „ráolvasva” a bűneiket. Ez a כפרות, Káporajsz, Köpöri szertartás.

Mint minden nap, Jajm Kippur is este kezdődik, melynek neve Kol Nidré. A név annyit jelent: minden fogadalom. E szavakkal kezdődik az ünnepet köszöntő fohász, melyben feloldozást kérünk minden fogadalmunkra, melyet önmagunkra nézve teszünk az elkövetkező évben, de elkapkodjuk, nem gondoljuk át, s ezért teljesíthetetlenek. Jajm Kippur feloldja ezeket, **és csak ezeket** a fogadalmakat. Olyan ígéret, melyben más is érintett, nem oldható fel! Az ima eredete kétséges. Vannak, akik szerint már a VIII. században is ismerték, s a karaiták és a tradicionális zsidóságot hirdetők közötti ellentétekre utalt. Mások úgy vélik, a XV. századi Spanyolországból ered, s a kényszerkitértek, a marannusok fohásza volt. Bárhogy legyen, a Kol Nidré, megrázó dallamával, áhitatával a nap szimbólumává és egyik legismertebb imájává vált.

Mivel a nap legfontosabb üzenete a bűnbánat, az imák is e gondolat köré csoportosulnak. Az alfabetikus sorrendbe szedett nagy bűnvallomás, a וידוי (viduj) a korai középkorból származik. Először a nyolcadik századi Áchájj Gáon említi, de ráv Ámrám szidurjában (imakönyvében) egy talán még korábbi verzió szerepel.

A nap központi eleme az עבודה (ávajdó), az egykori szentélybeli szolgálatot idéző imarész. Ennek legkorábbi elemei a IV. században keletkeztek. A benne lévő imaköltemények Joszi ben Joszi, Slomó ibn Gvirol, Júda Hálévi és Mose ibn Ezra művei. Az egységet nyitó vers Mesulám ben Kalonymus műve. Mikor az előimádkozó felidézi a főpap Szentek Szentjében mondott fohászát, leborulunk a zsinagógában.

A nap utolsó egysége a záróima, a נעילה (Nöiló). Neve annyit jelent: bezárás, és utal az ég kapuinak bezárására. A Szentély idejében akkor kezdtek mondani, mikor bezárták a Szentély kapuit, azaz egy órával napnyugta előtt. E szokás nyomán mi is egy órával a böjt kimenetele előtt kezdjük mondani. A III. században már említik, s ezen egység a nap imáinak és fohászainak lényegi, esszenciális ismétlése. A napot egyetlen, hosszú sófárhang búcsúztatja.

Jajm Kippurkor, (akárcsak Rajs Hásónókor) a férfiak fehér halotti ruhát, kitlit öltenek.

Érdekes, hogy a kumráni tekercsek tanúsága szerint (Habakuk-kommentár 11/4-8) a kumráni közösség más napon ünnepelte az Engesztelés napját, mint Izrael más közösségei.

סוכות Szukkajsz

A három zarándokünnep közül Szukkajsz az utolsó a sorban, bár a zsinagógái év kezdete után az első. Tórai parancs, hogy sátrat kell építenünk, és abban kell laknunk nyolc napon át, emlékezve az Exodust követő negyven esztendei pusztai vándorlásra.

A sátrat Jajm Kippur kimenetelekor már elkezdik építeni. Legalább három oldalát fel kell építeni, a negyedik lehet egy meglévő fal is. Tetejét náddal fedik be, hogy látható legyen az ég. Feldíszítik, hiszen a lakást is díszek ékítik, hogy kellemesebb legyen a bent-tartózkodás.

Az ünnep kötelező kelléke az ארבעה מינים, Árbóó minim, az ünnepi csokor. Négy növényt: fűzfaágat, pálmaágat, mirtuszágat és egy citrusfa gyümölcsét, az אתרוג, eszrogot fogjuk egybe. A reggeli ima alatt bizonyos alkalmakkor kézbe vesszük a csokrot, és a négy égtáj, valamint az ég és föld felé lengetjük.

Szukkajsz első két napja főünnep. Ezekre a napokra a fentiekben ismertetett törvények vonatkoznak. A következő öt nap félünnep, ekkor – ha nem szombatra esik, – mindenféle munkavégzés megengedett, de az ünnep egyéni jellegzetességeit (sátorban étkezés, ünnepi csokor) meg kell tartani. Az utolsó félünnep neve הושענא רבה, Hajsánó Rábbó, ekkor a reggeli ima keretein belül fűzfaágak leveleit verjük le az ágakról, jelképezve ezzel a bűneinktől való megszabadulást. A zsidó hagyomány szerint e napig van időnk, hogy a ránk mért ítéletet őszinte megbánással megváltoztassuk. A félünnep szombatján a קהלת-et, a Prédikátor Könyvét szokták olvasni. E bibliai könyv mély filozófiai eszmefuttatások gyűjteménye, hagyomány a megfáradt Salamon királyt tartja szerzőjének. Azért olvassák ekkor, mert e könyv melankolikus hangulata illik az őszi ünnephez.

A nyolcadik nap, noha egybefüggő a Sátrak Ünnepevel, különálló ünnep. Neve עצרת שמיני, Smíni Áceresz, A Nyolcadik napi záróünnep. E napon főünnepi törvények szerint élünk, de már nem megyünk be a sátorba és nem használjuk az ünnepi csokrot sem. Ezen a napon a Muszáf imába betoldjuk az esőért való imát, a Gesem-bencsolást. Ha nincs a félünnep között szombat, e napon olvassák a קהלת-et.

Este beköszönt a שמחת תורה, Szimchász Tajró, a Tóra Örömnépe. Az est fénypontja, mikor az összes Tóra-tekercset kivesszük a frigyszekrényből, és hétszer körbevonulunk a templomban. A gyerekek számára ez nagy élmény, hiszen minden megengedett nekik, és még édességet is kapnak..., feltéve, ha lelkesen kísérik a Tórákat kis zászlókat lengetve!

Másnap a reggeli imában befejezzük a Tóra olvasását, és mivel a Tórát egy napra sem lehet elhagyni, rögtön újra is kezdjük az olvasást. Ekkor minden férfit, aki beszámít a minjenbe, fel kell hívni a Tórához. Akárcsak előző este, most is hét körmenetet tartunk a Tóra-tekercsekkel.

Szukkajsz napjaiban szokás אושפיזין, Uspizin szertartás. Az uspizin szó a latin hospice hebraizált változata. E rituálé szimbolikus vendéglátást jelent, és egy XVI. századi kabbalisztikus szokás továbbélése. A sátorban vendégül látjuk a Biblia nagy alakjait, Ábrahámot, Izsákot, Jákobot, Józsefet, Mózes, Áront és Dávidot, minden nap mást és mást.

לשנה טובה תכתבו!

fotó: Sharon Asher

AZ 5782. ZSINAGÓGAI ÉV

(szökőév, 384 napos)

2021. szeptember 7-től

2022. szeptember 25-ig

NAPTÁRA

Tisri

1	09. 07.	Kedd	Rajs Hásónó 1.
2	09. 08.	Szerda	Rajs Hásónó 2.
3	09. 09.	Csütörtök	Gödáljő böjtje
4	09. 10.	Péntek	
5	09. 11.	Szombat	
6	09. 12.	Vasárnap	
7	09. 13.	Hétfő	
8	09. 14.	Kedd	
9	09. 15.	Szerda	Erev Jajm Kippur
10	09. 16.	Csütörtök	Jajm Kippur, Mázkir
11	09. 17.	Péntek	
12	09. 18.	Szombat	
13	09. 19.	Vasárnap	
14	09. 20.	Hétfő	Erev Szukkajsz
15	09. 21.	Kedd	Szukkajsz 1.
16	09. 22.	Szerda	Szukkajsz 2.
17	09. 23.	Csütörtök	Chajl chámajéd
18	09. 24.	Péntek	Chajl chámajéd
19	09. 25.	Szombat	Chajl chámajéd
20	09. 26.	Vasárnap	Chajl chámajéd
21	09. 27.	Hétfő	Hajsánó rábó
22	09. 28.	Kedd	Smini Áceresz, Mázkir
23	09. 29.	Szerda	Szimchász Tajró
24	09. 30.	Csütörtök	
25	10. 01.	Péntek	
26	10. 02.	Szombat	Újholdhirdetés
27	10. 03.	Vasárnap	
28	10. 04.	Hétfő	
29	10. 05.	Kedd	
30	10. 06.	Szerda	Rajs Chajdes 1. Chesván

Svát

1	01. 03.	Hétfő	Rajs Chajdes Svát
2	01. 04.	Kedd	
3	01. 05.	Szerda	
4	01. 06.	Csütörtök	
5	01. 07.	Péntek	
6	01. 08.	Szombat	
7	01. 09.	Vasárnap	
8	01. 10.	Hétfő	
9	01. 11.	Kedd	
10	01. 12.	Szerda	
11	01. 13.	Csütörtök	
12	01. 14.	Péntek	
13	01. 15.	Szombat	
14	01. 16.	Vasárnap	
15	01. 17.	Hétfő	Tu bisvát
16	01. 18.	Kedd	
17	01. 19.	Szerda	
18	01. 20.	Csütörtök	
19	01. 21.	Péntek	
20	01. 22.	Szombat	
21	01. 23.	Vasárnap	
22	01. 24.	Hétfő	
23	01. 25.	Kedd	
24	01. 26.	Szerda	
25	01. 27.	Csütörtök	Sábász Sökólim
26	01. 28.	Péntek	
27	01. 29.	Szombat	Újholdhirdetés
28	01. 30.	Vasárnap	
29	01. 31.	Hétfő	Jajm kippur kóton
30	02. 01.	Kedd	Rajs Chajdes 1. Ádár I.

Ádár I.

1	02. 02.	Szerda	Rajs Chajdes 2. Ádár I.
2	02. 03.	Csütörtök	
3	02. 04.	Péntek	
4	02. 05.	Szombat	
5	02. 06.	Vasárnap	
6	02. 07.	Hétfő	
7	02. 08.	Kedd	Zájin ádár
8	02. 09.	Szerda	
9	02. 10.	Csütörtök	Sábász Zóchajr
10	02. 11.	Péntek	
11	02. 12.	Szombat	
12	02. 13.	Vasárnap	
13	02. 14.	Hétfő	
14	02. 15.	Kedd	
15	02. 16.	Szerda	
16	02. 17.	Csütörtök	
17	02. 18.	Péntek	
18	02. 19.	Szombat	
19	02. 20.	Vasárnap	
20	02. 21.	Hétfő	
21	02. 22.	Kedd	
22	02. 23.	Szerda	
23	02. 24.	Csütörtök	Sábász Póró
24	02. 25.	Péntek	
25	02. 26.	Szombat	Újholdhirdetés
26	02. 27.	Vasárnap	
27	02. 28.	Hétfő	
28	03. 01.	Kedd	Jajm kippur kóton
29	03. 02.	Szerda	
30	03. 03.	Csütörtök	Rajs Chajdes 1. Ádár II.

Ádár II.

1	03. 04.	Péntek	Rajs Chajdes 2. Ádár II.
2	03. 05.	Szombat	
3	03. 06.	Vasárnap	
4	03. 07.	Hétfő	
5	03. 08.	Kedd	
6	03. 09.	Szerda	
7	03. 10.	Csütörtök	Zájin Ádár
8	03. 11.	Péntek	
9	03. 12.	Szombat	
10	03. 13.	Vasárnap	
11	03. 14.	Hétfő	
12	03. 15.	Kedd	
13	03. 16.	Szerda	Eszer böjtje
14	03. 17.	Csütörtök	Purim
15	03. 18.	Péntek	Susan Purim
16	03. 19.	Szombat	
17	03. 20.	Vasárnap	
18	03. 21.	Hétfő	
19	03. 22.	Kedd	
20	03. 23.	Szerda	
21	03. 24.	Csütörtök	
22	03. 25.	Péntek	
23	03. 26.	Szombat	Újholdhirdetés
24	03. 27.	Vasárnap	
25	03. 28.	Hétfő	
26	03. 29.	Kedd	
27	03. 30.	Szerda	
28	03. 31.	Csütörtök	
29	04. 01.	Péntek	

Támmuz

1	06. 30.	Csütörtök	Rajs Chajdes 2. Támmuz
2	07. 01.	Péntek	
3	07. 02.	Szombat	
4	07. 03.	Vasárnap	
5	07. 04.	Hétfő	
6	07. 05.	Kedd	
7	07. 06.	Szerda	
8	07. 07.	Csütörtök	
9	07. 08.	Péntek	
10	07. 09.	Szombat	
11	07. 10.	Vasárnap	
12	07. 11.	Hétfő	
13	07. 12.	Kedd	
14	07. 13.	Szerda	
15	07. 14.	Csütörtök	
16	07. 15.	Péntek	
17	07. 16.	Szombat	Sivó Ószor Bótámmuz
18	07. 17.	Vasárnap	
19	07. 18.	Hétfő	
20	07. 19.	Kedd	
21	07. 20.	Szerda	
22	07. 21.	Csütörtök	
23	07. 22.	Péntek	
24	07. 23.	Szombat	Újholdhirdetés
25	07. 24.	Vasárnap	
26	07. 25.	Hétfő	
27	07. 26.	Kedd	
28	07. 27.	Szerda	Jajm kippur kóton
29	07. 28.	Csütörtök	

Áv

1	07. 29.	Péntek	Rajs Chajdes Áv
2	07. 30.	Szombat	
3	07. 31.	Vasárnap	
4	08. 01.	Hétfő	
5	08. 02.	Kedd	
6	08. 03.	Szerda	
7	08. 04.	Csütörtök	
8	08. 05.	Péntek	
9	08. 06.	Szombat	Sábász Cházajn
10	08. 07.	Vasárnap	Tisó Böáv
11	08. 08.	Hétfő	
12	08. 09.	Kedd	
13	08. 10.	Szerda	
14	08. 11.	Csütörtök	
15	08. 12.	Péntek	
16	08. 13.	Szombat	Sábász Náchámu
17	08. 14.	Vasárnap	
18	08. 15.	Hétfő	
19	08. 16.	Kedd	
20	08. 17.	Szerda	
21	08. 18.	Csütörtök	
22	08. 19.	Péntek	
23	08. 20.	Szombat	Újholdhirdetés
24	08. 21.	Vasárnap	
25	08. 22.	Hétfő	
26	08. 23.	Kedd	
27	08. 24.	Szerda	
28	08. 25.	Csütörtök	Jajm kippur kóton
29	08. 26.	Péntek	
30	08. 27.	Szombat	Rajs Chajdes 1. Elul

Elul

1	08. 28.	Vasárnap	Rajs Chajdes 2. Elul
2	08. 29.	Hétfő	
3	08. 30.	Kedd	
4	08. 31.	Szerda	
5	09. 01.	Csütörtök	
6	09. 02.	Péntek	
7	09. 03.	Szombat	
8	09. 04.	Vasárnap	
9	09. 05.	Hétfő	
10	09. 06.	Kedd	
11	09. 07.	Szerda	
12	09. 08.	Csütörtök	
13	09. 09.	Péntek	
14	09. 10.	Szombat	
15	09. 11.	Vasárnap	
16	09. 12.	Hétfő	
17	09. 13.	Kedd	
18	09. 14.	Szerda	
19	09. 15.	Csütörtök	
20	09. 16.	Péntek	
21	09. 17.	Szombat	
22	09. 18.	Vasárnap	Első szlichajsz
23	09. 19.	Hétfő	
24	09. 20.	Kedd	
25	09. 21.	Szerda	
26	09. 22.	Csütörtök	
27	09. 23.	Péntek	
28	09. 24.	Szombat	
29	09. 25.	Vasárnap	Erev Rajs Hásónó

Lecsóparti, grillezés és koncertek az udvaron

Bő két hónapja, hogy igazán visszatérhettünk a zsinagógába, augusztus közepén végre ismét együtt tölthettünk egy délutánt. Az elmúlt majd másfél évben koronavírus miatt elmaradtak a programok, a közös ünnepi vacsorák és tavaly a szokásos nyári közös grillezés, lecsóparti – a Dohány körzetben is. Két hete viszont újra összejöhettek, beszélgethettek a kile tagjai, s hogy még jobban érezzük magunkat, arról gondoskodtak a finom falatok és a minikoncertek is.

Nádel Tamás, a körzet elnöke üdvözölte a megjelenteket, majd átadta a rögtönzött színpadot Klein Juditnak, Neumark Zoltánnak és Zsoldos

Fotók: Szentgyörgyi Ákos

Gábornak. A hangulat pedig mind jobb lett. Az „ebédszünet” után egy premiert figyelhettünk, először állt publikum elé a Dohány Körzet Klezmer Band (DKKB).

közben fotózva figyelték az előadásokat. Minden további szószaporítás helyett, íme néhány kép a hangulatról.

Legyen a Pesti Sólet séfje!

Az elmúlt tíz évben egyetlen változtatással, de rendre ugyanazon a helyen olvashattak minden hónapban egy-egy menüsört. Lapunk „szakácsa” volt a „bloggerséf”, azaz Sharon Aser, de jó ideig kaptunk recepteket a Carmel étteremtől, a Lakykonyhától, s – engedéllyel - használtuk az www.izraelinfo.com gasztro rovatában megjelenteket is. A visszajelzésekből tudjuk, hogy a rovat nem csak népszerű, de sokan elkészítették a megjelentek közül néhányat, vagy kaptak egy-egy tippet itt.

Az elmúlt tíz évben már rengeteg receptet adtunk közre, s bizony egyre fogy az ötletünk, így olykor kénytelenek vagyunk a régiékből választani. Azonban biztosak vagyunk benne, hogy akad olyan népszerű, vagy éppen kevésbé ismert étel, amely

eddig kimaradt. No meg bízunk abban, hogy szívesen közreadnák a családi kedvenceket. Szeretnénk, hogy mostantól Önök is „beálljanak a konyhába” és legyen a Pesti Sólet séfje! Kérjük, küldjön Ön is egy menüsört (leves, főétel, desszert) képekkel!

A recepteket a pestisolet@dohany-zsinagoga.hu email címen várjuk. A receptek beküldőit könyvvel, CD-vel, illetve egyéb ajándékkal jutalmazzuk!

Ne feledjék a slichot, a bocsánatkérés fontosságát!

Ismét eltelt egy zsinagógai esztendő. Ismét idősebbek lettünk. Ismét sok-sok öröm és bánat szőtte át a napjainkat – a másfél éve tartó járványról már ne is beszéljünk. De ne feledjük, itt van a hitünk, a vallásunk legszebb, és egyben legelgondolkodtatóbb ünnepe is.

Az ünnep (Rajs Hásónó) lényege, hogy a mi (zsidó) újévünk nem a vidámságról, nem az örömről, hanem a csendes magunkba nézésről, a bűnbánatról és a bocsánatkérésről szól.

A zsidó újév számos vallási követelményt és tradíciót előír számunkra. Ezek közé tartozik a Taslech, a templomban létünk alkalmával (férfiak) a kitli viselete, a bőr lábbelik mellőzése, és még sok más. Mégis kiemelnék egyetlen gondolatot ebből a témakörből. Ez a bocsánatkérés, a slichot, vagy régebbi szóval, a szlichesz. Szokás az ünnep kapcsán azoktól a rokonainktól, barátainktól, ismerőseinktől bocsánatot kérni, – néha ok nélkül is! –, akikkel év közben kapcsolatban álltunk. Akadnak, akik feleslegesnek tartják, és úgy hiszik, elkövetett tetteink súlyát nem enyhítik a bocsánatkérés szavai.

Pedig fontos a bocsánatkérés. Fontos, mert ha őszintén tesszük, akkor jobb lesz talán nekünk is, jobb lesz a lelki nyugalomunknak és őszinteségünk jeleként talán annak is, akiket akartva, akaratlanul szavainkkal, tetteinkkel megbántottunk! Ami a legfontosabb üzenete lehet ennek a szokásnak, hogy a bocsánatkérés mindnyájunk számára tartalmaz egy, a mai szóhasználatnál élve, „feedback”-et, azaz egy visszacsatolást. Ez nem más, mint egy üzenet magunk felé, ha hibáztunk is, mostantól majd figyelünk rá, hogy ne tegyük meg még egyszer!

Nagyünnep a Dohány utcai zsinagógában (1970-es évek vége)

Van még egy előírás az ünnepen, ami sajnos a korunk előrehaladtával mindnyájunk számára „aktuális” válik. A mázkir, a közeli halottaink után mondott ima. Szerencsésebb társainknak ilyenkor el kell hagyniuk a zsinagógát arra az időre, ameddig a rabbi és a közönség befejezi a templomi aktust. Gyermekeként, fiatal felnőttként rossz néven vettük, ha eljött ez az idő és

ki kellett mennünk a templomból, ma mit nem adnánk, ha újra ki kellene mennünk onnan...

A számvetés, az év kiértékelése néha fájdalmas, néha örömteli feladat.

Sajnos elmúlt időszakban is szegényebb lett közösségünk több taggal. Azon társaink, akik év közben nem tudnak eljárni a zsinagógába, vagy nem tartják fontosnak, ilyenkor mégis itt vannak, itt vagyunk közösen, mert a zsidóságunkat mindnyájan más-más módon éljük meg, de abban talán egyet értünk, ezekben a napokban visszagondolunk a közelmúltunkra és nyílt szívvel, reménykedve bízunk abban, hogy az elkövetkező évünk egészségben, szerencsében és főleg békében telik majd!

Ha Ön is itt, a Dohány zsinagógában tölti e szent pillanatokat, amikor felcsendül a Kol Nidre dallama, vagy más fontos ima, kérem, ne zavarja hangos beszéddel, pláne telefonálással azon társainkat, akiknek fontos, hogy az áhítat, a zsinagógai hangulat tisztasága legyen meg, akkor, amikor elhangzanak az imák, vagy a dalok.

Végül kívánunk Önöknek Lösonó Tajvót, Shana Tova-t!

Legyünk beíratva az egészség, a béke és a szerencsés, hosszú élet könyvébe!

A szív mélységeiből

Egyszer egy zsidó parasztfiú ment a városba Rajs Hásónó ünnepén. Nem tudta, hogyan kell imádkozni, s még olvasni sem tudott. Csupán azt látta, hogy mindenki a zsinagógákhoz utazott, hogy részt vegyen a szent imádságon. Azt gondolta: „ha mindenki a városba megy, nekem is mennem kell!”

Az apjával érkezett a zsinagógába, és nézte miként sír a gyülekezet, látta a közös éneklést, és hajladoznak a hívek ide-oda. Megfordult, hogy apját kérdezze: „Apa, mi ez az egész?”

Az apja így válaszolt: „Az Ő.való, áldott legyen, ül égi trónján, s mi imádkozunk hozzá egész évben. Rajs Hásónó két napján különösen azért imádkozunk, mert most hozza meg ítéletét az egész világra és minden egyes személyre az év többi napjaiért.”

A fiú így válaszolt: „Atyám, mit tegyek, mert nem tudom, hogyan kell imádkozni?”

Apja leereszkedően válaszolt: „Mindössze annyit kell tenned, hogy légy csendben, és figyeld ahogy többi zsidó imádkozik. Ez elég neked.”

– De Atyám, ha nem tudom, mit mondanak az emberek, akkor, hogy lesz ez hatással I.ten döntésére? Hogyan hallgat meg engem, hogy fog segíteni nekem? – kérdezte a fiú.

Az apját idegesítette kérdezősködés és kifakadt: „Figyelj, maradj csendben, így senki sem fogja tudni, hogy te egy tudatlan paraszt vagy!”

A pár percig fiú mozdulatlanul figyelte amint az apja és a gyülekezet többi tagja imádkozik, majd felállt, és hangosan beszélni kezdett.

– Én úgy imádkozom I.tenhez ahogy legjobban tudok. Sípolni fogok I.tenhez, ahogy füttyölök a birkanyájamhoz.

Elkezdte füttyülni az édes hívó dallamot, mint ahogy legtöbb pásztor. Apja dühös volt, de a fiú füttyült tovább minden erejével, s nem törődött vele, hogy mit gondolnak mások. Így történt, hogy e Rajs Hásónó napján az addig zárt menyeyei kapuk hirtelen megnyílottak, mert a szívből jövő füttyörészés minden kaput kitárt. Izrael imái pedig végül meghallgattak.

Littner György

Hetizakaszok másként – AZ ÖTÖDIK KÖNYV

Tavaly több részletet is olvashattak Littner Gyuri barátunk nemrég megjelent, *Családegény a Bibliából* című könyvéből. Januártól a hetizakaszokat, s ezeken keresztül legnagyobb prófétánk, Mózes életét mutatja be – saját szemszögéből! Ezúttal a Tóra utolsó könyvéről olvashatunk.

Egy olyan Tóramagyarázattal kezdem ezt a fejezetet, amilyen eddig talán még senkinek sem jutott eszébe!

Az Ö.való már a kezdetben eldöntötte, hogy Mózes nem léphet be az Ígért Földjére, de ezt titokban tartotta. Amikor Mózes elkövette a legnagyobb bűnt, szándékosan összetörte a két kőtáblát a Tízparancsolattal nem szólt semmit, mert szüksége volt rá a fellázadt, aranyborjút imádó nép megfékezésére. Később egy jelentéktelen esemény kitűnő alkalom volt számára ítéletének közlésére, amikor nem az utasításának megfelelő módon fakasztott vizet a sziklából Kádesnél a Cin sivatagban.

Az Ö.való semmit sem tesz ok nélkül! A nép, ha elindul, Mózessel az élen új hazája elfoglalására, mi járt volna Mózes fejében? Kizárólag a stratégia az ott élő népekkel elleni harc, így sohasem született volna meg a Tóra ötödik könyve, csonka maradt volna legszentebb írásunk a Tóra. Mózes életének utolsó hónapjában, már nem tartotta fontosnak a honfoglalás részleteit, hanem csak az emlékeivel foglalkozott, megírta az elmúlt negyven év történetét saját szemszögéből. Ez lett a Tóra ötödik könyve. Az Ö.való itt háttérbe vonult, nem szólt bele semmibe, hiszen megadta a gondolat szabadságát az embernek, Mózes élt is ezzel a jogával. Az időben összevissza ugrálva írta memoárját, és azt rendszeresen felolvasta a népnek tanításul.

A másik dolog az Ö.való kijelentése az Özönvíz után:

„Ne maradjon szellemem az emberben örökké, mivel ő is csak hús, legyenek tehát napjai százhusz év.” A legkiválóbb emberek részesülhettek csak abban a kiváltságban, hogy pont százhusz évig éljenek. Talán ezért vándoroltak pontosan negyven éven keresztül Izrael fiai a sivatagban, egészen addig, amíg Mózes el nem érte az ideális százhusz évet. Ekkor felment a hegyre, megnézte az Ígért Földjét és meg-

halt, azon a napon, amikor százhusz éves lett.

Az ötödik könyvet apósa Jitró ötletével kezdte, vezetőket nevezett ki az emberek fölé, de a gondolatot magáénak tulajdonítva. Kihagyta az eredeti tanácsadót Jitrót. Ebből is látszik, egy kicsit hiú ember volt, erényekkel és hibákkal telve. Beszélt a kémek balul sikerült küldetéséről, a győztes csatákról, amelyekben országokat foglaltak el.

Hirtelen kibukott belőle a keserűség, amiért nem léphet az Ígért Földjére, de ezért sem magát okolta, hanem a többieket:

rázzák azt, hogy Jákob fiai mondták először. A Tórában minden fontos esemény benne van, tehát ha ez lenne az igazság, megemlítené a Tóra is ezt a fontos mondatot akkor, amikor Jákobról beszél. Miután nem szerepel, ezt csakis kizárólag Mózes találta ki!

Figyelmezteti a népet a tanítás fontosságára:

„*Mondd fiadnak: Szolgái voltunk Fáraónak Egyiptomban, de erős kézzel kivezetett bennünket az Ö.való Egyiptomból, és jól tanítsd meg ezekre a gyermekeidet.*”

Amikor harccal elfoglalják az Ígért Földjét, ne keveredjenek az ott

peit és a teendőket, amik az ünnepek megtartásával kapcsolatosak. Következnek a papok feladatai.

Háború esetén felsorol különböző felmentéseket bizonyos férfiak számára, a katonai szolgálat alól, – amelyek legfeljebb csak akkor válósultak meg, – ma már a nők is fegyverrel védik hazájukat, Izraelt. Sok tanítást mondott még Mózes, majd egy hosszú énekkel búcsúzott el Izrael népétől és a saját életétől. Ekkor szólalt csak meg az Ö.való:

„*Menj föl a hegyre és nézd meg az országot, amelyet Izrael fiainak adok, és halj meg a hegyen.*”

Mózes halála előtt Nébo hegyéről megnézi az Ígért Földjét

„*Reám is megneheztelt az Ö.való miattatok, mondván: Te sem fogsz oda bemenni.*”

Megismétli a Tízparancsolatot. Jól ismerte az eredetét, hiszen ő írta bele a Tórába, most mégis tizen-négy helyen megváltoztatja. Az Ö.való ezt is szó nélkül tűri, engedi szabadon szárnyalni Mózes fantáziáját. A Tízparancsolat megismétlése után kipattan a fejéből egy olyan mondat, amelyet a zsidók minden nap többször elmondanak az imáikban:

„*Halljad Izrael, az Ö.való a mi Isténünk, az Ö.való egy!*”

Sokan megpróbálják ezt a mondatot is ellopni Mózesről, belemagya-

lól népekkel, semmisítsék meg a bálványait, mert ti vagytok az Ö.való választott szent népe.

Visszaemlékszik az aranyborjúra és a két kőtábla összetörésére, majd a könyörgésre, hogy megmentse az azonnali haláltól a népet. Itt megint keveri a dolgokat magára vállalja a Frigyláda elkészítését, holott nem értett az ácsmesterséghez:

„*Én készítettem ládát sittim-fából, kifaragtam két kőtáblát... Lejöttem a hegyről, elhelyeztem a táblákat a ládába, amelyet készítettem.*”

Mózes felsorolja Izrael törvényeit, rendeleteit, az áldozatokat, az ételleket, amiket ehetnek, és azokat is, amik tilosak. Elismétli Izrael ünne-

Mózes megáldotta a népet, majd fölment a hegyre és meghalt. Harminc napig gyászolta a nép, közben Izrael fiainak új vezetője Józua befejezte az ötödik könyvet: „*És nem támadt próféta többé Izraelben olyan, mint Mózes, akit az Ö.való ismert színről-színre.*”

Mózes több volt, mint próféta. Ő volt az Ö.való földi hangja, Ő adta tovább a népnek az Ö.való szavait, utasításait, rendeleteit. Mózes nem emberek választották meg vezetőnek, mint más vallásokban, hanem az Ö.való nevezte ki földi helytartójának.

Dési János

A váradi Anne Frank

Júniusi számunkban a zsidó Nagyváradról szoltunk, s bemutattuk, a közelmúlt felidezésében milyen fontos Heyman Éva naplója. Emlékezetes, a zsinagógában kialakított kiállítóterben, a sarokban egy piros bicikli, kormányáról egy pár korcsolya lóg le. Mindez utalás a nagyváradi Anne Franknak nevezett Heyman Évára, aki szintén naplót írt üldöztetéséről.

A „piros bicikli” és a korcsolya volt élete nagy álma – amit röviddel azután, hogy megkapott a csendőrség elkobozott (de minek is kellett nekik?), hogy aztán a 13 éves kislányt is elvitessék és megöljék. Édesanyja, Ágnes, a háború után kiadta a naplót, Éva lányom címmel – majd nem sokkal később öngyilkos lett. A történet tragikusságát fokozza, hogy Zsolt Ágnes és férje, az ismert író Zsolt Béla részben a tifusz kórházban trükk segítségével el tudott szökni, de a kislányt már nem tudták megmenteni. Heyman Évára egy szép bronzszobor is emlékezik a Strada Sucevei melletti Rhédey park (ma Bălcescu park) végénél. S azért itt, mert ebből a parkból indultak a vonatok Auschwitzba 1944 májusában, júniusában.

Heyman Béla építész és második férje nevét viselő Zsolt (született Rácz) Ágnes kislánya 1944. február 13-tól május 30-ig vezette naplóját a legnagyobb vész közepette. Meglehetősen pontosan látta sorsa reménytelenségét, mégis újra és újra leírja, mindent megtenne azért, hogy megmenekülhessen. A naplót az utolsó pillanatban csempészte ki a gettóból a család szakácsnője, majd adta át a háború után Éva édesanyjának.

A történethez hozzátartozik, hogy az édesanya és férje, az író-publicista Zsolt Béla elszökött Nagyváradról az utolsó pillanatban és Budapestre menekült, ahol borzasztó kalandok árán –lásd erről Zsolt Béla. Kilenc koffer című könyvét – de életben maradtak. A kislányt a sorsára hagyták, akit aztán Auschwitzban megöltek. Más kérdés, ha maradnak a szülők, meg tudják-e menteni a kislányt, vagy ők is áldozatul esnek. Mindenesetre Éva anyja a felszabadulás után közzétette a naplót, ám annak megjelenését követően öngyilkos lett, minden valószínűség szerint azért, mert nem tudott együtt élni azzal a tudattal, hogy sorsára hagyta kislányát.

A naplót sokszor hasonlítják Anne Frankéhoz. Kétségtelen, drámai leírása mindannak, amin keresztülmentek akkor az emberek, s a tragikumot tovább fokozza, hogy tudjuk, egy kislány sorai ezek, akit néhány hónap múlva, még 13 éves korában megöltek. (Anne 1929-ben, Éva 1931-ben született.)

Az 1947-es magyar kiadás után, már az ötvenes években Izraelben, a Magyarországról elszármazott történész, publicista és avokádót termeszto Cvi Erez hívta fel a figyelmet a naplora és arra, hogy jelentessék meg héberül is azt.

„Sokáig elszomorítónak és csüggesztőnek tetszett a küzdelem (az ívrit megjelenésért). Igen, Évi naplója nem hasonlítható össze az amszterdami kislány, Anne Frank <hátsó traktusában>> született filozófiájával. Évi nem nőtt naplójának írásakor a világirodalom halhatatlanjává. De ő a <<miénk>> a magyarországi zsidóságé, mert múltunkról beszél.” (Cvi Erez: Heyman Éva és társai, Új Kelet, 1964. november 13., 10 o.)

Idézzünk a naplóból:

„Kis Naplóm, mindenkinek azt mondják, hogy Magyarországon maradunk, valahol a Balaton környékére gyűjtik össze az egész országból a zsidókat és ott fogunk dolgozni. De én nem hiszem. Rettenetes lehet az a vagon és most

már nem is mondja senki azt, hogy visznek, hanem azt mondják: deportálnak. Ezt a szót eddig még nem hallottam és most Ági is azt mondja Béla bácsinak: Béluskám, nem érted, bennünket deportálnak” „Pedig kis Naplóm, én nem akarok meghalni, én még akkor is élni akarok, ha egyedül az egész körzetből csak én maradhatnék itt. Én egy pincében vagy a padláson vagy bármilyen lyukban is kíváranám a háború végét, én kis Naplóm még a kancsi csendőrtől, aki elvitte a lisztet tőlünk, még attól is hagynám magam megcsókolni., csak ne öljenek meg, csak hagyjanak élni.” (1944. május 29.)

A héber kiadás megjelenésekor vetette fel az Új Kelet szerkesztője, Schön Dezső, hogy a megjelent verzióból a közreadó édesanya minden bizonnyal kihúzott egy részt. A kislány sokat tudott és értett, talán többet is, mint környezte felnőtt tagjainak egyike-másika.

téka, de csak úgy lehet, hogy ezeket a részeket a közreadó édesanya kihúzta a nyilvánosságra szánt verzióból. Schön az események időrendjét elemezve, Zsolt Béla könyvét – amely szintén felidézi a történetet – összevetve a naplóval jut erre a következtetésre.

Később mások is felvetették, hogy az édesanya belenyúlt volna a szövegbe, vagy esetleg maga írta volna azt, vagy részleteit. Az biztos, nagyon pontosan látott a szerző mindent. Frojimovics Kinga egy elemzésében bebizonyította, olyan személy írta, aki egészen biztosan a nagyváradi gettó foglya volt – ma a konszenzus az, hogy az írás, ha szerkesztettek is rajta, eredeti.

Ez a vita természetesen semmit sem von le a történet értékéből, Heyman Éva a holokauszt gyermekáldozatainak egyik fontos példája, az események úgy igazak, ahogy ott leírva szerepelnek.

Mégis, egyetlen szó sem szerepel a sokszor igen kritikus szövegben „élete legnagyobb megrázkódtatásáról”, egész pontosan arról, hogy anyja és annak férje nem viszik magukkal, amikor nekikezdenek a szökésüknek. Schön szerint – aki persze maga is elismeri, hogy miután nem maradt fent az eredeti kézirat – erre nincs ugyan bizonyí-

A szövegről az író Dési Mihály ezt mondta egy, a Magyar Narancsban megjelent elemzésében: „Annyira intenzív és drámai, amire még a holokauszt irodalmában se nagyon akad példa. Olyan szöveg ez, amelyben nincs egyetlen fölösleges szó és – ami még ennél is meglepőbb – hiányozni se hiányzik belőle egy se.”

Gárdos Gábor: A következő olimpián robbanthatunk...

Már két hete befejeződött a tokiói olimpia – s kedden ugyanott elkezdődött a paralimpia is. A magyar delegáció végül 6 arany-, 7 ezüst- és 7 bronzéremmel zárt. Előző számunkban jeleztük a Pesti Sólet olvasóinak, hogy a Dohány körzet egy tagjáért is izgulhatunk a Játékokon, most a tanítványaihoz hasonlóan pihenését töltő Gárdos Gábor mesteredzővel beszélgetünk.

– A járvány miatt ezúttal 4+1 év után rendeztek olimpiát. Mennyiben volt más az út addig?

– Nagyon nyomasztó felkészülés után jutottunk el az olimpiáig – értékelte Gábor. – Főleg a női kardozóknál volt feszült, mert olyan időszakban függesztették fel a kvalifikációs versenyeket, amikor nagy menetben volt a csapat. Minden világkupa viadalon dobogón álltunk, s már csak egy verseny hiányzott. Előtte úgy lettünk harmadikak, hogy az elődöntőben 45:44-re kaptunk ki az oroszoktól. Ha mi visszük be az utolsó tust, az kvótát ért volna. Így maradt plusz egy év, amely feszes volt, mindig vártuk, mikor lesz az utolsó verseny, amelyet 2021. márciusában rendeztek meg, Budapesten. Addig nem volt egyszerű, ráadásul közben a decemberi magyar bajnokságon Márton Anna megsérült, s borzasztó keménnyé vált a folytatás. Végül sikerült megszerezni a kvalifikációt.

– Nem csak ebben volt rendhagyó a mostani olimpia...

– Július közepén utaztunk ki, egy tokiói kerületben szállásoltak el, ahol a karantén szabályok uraltak mindent. Furcsa volt, hogy míg itthon fokozatosan nyílt minden, ott rendkívül szigorú előírások vártak ránk. Teljesen el voltunk zárva mindentől, így a japán emberektől is. A szállodában nem használhattuk a liftet sem, a szobában kellett maradni. Naponta egyszer elvittek az edzés helyszínére és vissza, egy 20-30 személyes buszban nyolcan ülhattünk, hogy meglegyen a távolságtartás. Levegőzésből csupán ennyi jutott, illetve volt egy tűzlépcső, oda ki lehetett állni, de az idő többségét a szobában kellett tölteni. S a faluban sem a megszokott hangulat uralkodott...

– Bár edzettünk legjobb tudásunk szerint, de mindezt versenyek híján tettük, ami még nem fordult elő. Ez jócskán nehezítette a felkészülést, hiszen sok mindent lehetetlen szimulálni edzésen, még akkor is, ha Szatmári András és Szilágyi Áron rendre komoly, presztízscsatát jelentő, éles asszót vívott, ahogy a lányoknál Márton Anna és Pusztai Liza tette ezt.

– A felkészülés során komoly csata az immár háromszoros olimpiai bajnok Szilágyi Áronnal, mégis az első körben búcsúzott András. Mi lehetett az oka?

– Ha tudnám, mi volt a baj, könnyű helyzetben lennénk. Egyikünk sem tudja! Visszanézzük az asszót és megnézzük, mi történt. Biztos vagyok benne, hogy ebből is tanulva a következő olimpiára még céltudatosabban készül, s már olimpiai rutinnal a háta mögött. Amúgy Márton Anna Rióban hasonló asszóban kapott ki a nyolcba jutásért. Az olimpia valóban más! A női világranglista vezető, négyszeres egyéni világbajnok, csapatban olimpiai bajnok Olga Karlan is már az első fordulóban kiesett. Az olimpia nem könnyű!

– Néhány nappal később a csapatversenyeken már egy másik Andrást láttunk!

– Amerikát illet megverni, de jól is vívott. Az olaszok ellen volt egy asszó, ami nem sikerült, ilyen előfordul a csapatban. Egy tus hátrányban adta át, ami befér. Bízam Áronban, mert ezt az olasz srácot nagyobb hátrányból is le szokta győzni. Sajnos most nem sikerült. András magára vállalta, hogy miatta ment el. Akkor kicsit össze volt törve. A bronzmeccsre viszont összeszedte magát, és ismét remekül vívott. /Gárdos Gábor szerényen elhallgatta, hogy mind az egyéni verseny után, mind az olaszok elleni asszót követően ő öntött lelket tanítványába, aki szerint ez sokat segített neki – A szerk./ A lényeg, hogy győzelemmel fejezte be a csapat a szereplését és ezzel érmet szerzett. Ez nagyon fontos volt!

– Másik tanítványod, Márton Anna nem nyert érmet, mégis az ország kedvence lett!

– Anna a sérülése ellenére esélyesként indult Tokióban. A márciusi világkupán pár nappal a verseny előtt még lépni is alig tudott. Féltette, vigyázott a lábára, ehhez képest szenzációs vívással megnyerte. Ezzel bejelentkezett az éremre, s nem volt titok, legalábbis kettőnk között nem, hogy a legfényesebbet szeretnénk hazahozni! Sajnos az első meccse elején ismét kiment a térde, úgy, ahogy addig még nem, mint kiderült, a porc is levált. Mindezt, amikor bevitte az ötödik találatot, amellyel 5:4-re vezetett. Szólt, borzasztóan fáj neki, és kivegye-e az ötperces ápolási időt. Kellott az orvosi stáb, fagyasztották, visszament és gyorsan 8:5 lett, nem ide. A szünetben én kérdeztem, mi legyen. Közben, miután András kiesett az

első kanyarban, és itt ez a sérülés, nagyon el voltam keseredve. Remélem nem látta rajtam. Azt felelte, folytatja, mert így is nyerni tud. És valóban, pillanatok alatt 10:8-ra vezetett győnyörű találatokkal. A vége előtt ismét jött egy rossz lépés. Hősiesen küzdve megnyerte az asszót, volt két óra, hogy kicsit rendbe hozzák a térdét. A masször és a keretorvos mindent megtett, hogy lábra álljon. Abban maradtunk, mielőtt elhangzik a rajt, a lábával foglalkozzon, fogja meg a térdét izmokkal, utána gondolja ki az akciót. Megtette és rengeteg fájdalomcsillapítóval, remek vívással jutott a négybe. Még nem néztem vissza, amikor a döntőért vívott, úgy tűnt pár tust fordítva ítélték, de Velikaja ellen ez megszokott. Azt hittem, meglesz a harmadik hely, Anna is így érezte, mielőtt bement a call room-ba. Amikor kijött, teljesen le volt tompulva. Azt mondta, nem hallja a rajtot, mire mozdulna, már megtámadta az ellenfele, sajnos így nem lehetett esélye. Ettől függetlenül minden dicsőretet megérdemel Panka. Nagyon büszke vagyok rá!

– Ezek után nem lehetett egyszerű a folytatás...

– Bízunk a csapatban, annak ellenére, hogy Anna jóformán nem tudott hátrafelé lépni. Ám ez lelkiileg nagyon megviselte a lányokat. Bár akadt esélyünk a négybe jutni, de nem jött össze. Alapvetően az is bravúr, hogy kijutottunk. Remélem, ha Anna felépül, a többiek felnőnek hozzá és a feladathoz. A mi csapattunk fiatal, így a következő olimpián robbanthat igazán...

(schiller)

Jahrzeit-napok a falnál

A Dohány utcai Zsinagógában a fekete gránitból készült Jahrzeit-falon a kis névtáblák fölötti gyertyák évente öt alkalommal gyulladnak fel, s emlékeztetnek elhunyt hozzátartozóinkra, ismerősünkre. A négy Mázkir napon, vagyis Jajm Kippur, Smini Áceresz, Pészach 8. és Sovuajsz 2. napján és haláluk héber naptár szerinti évfordulóján – az előző estétől – világítanak szereteteinkért a gyertyák. A Jahrzeit-napon a reggeli i.tentisztelet után a közösség átmegy a falhoz és Káddist mond az elhunytért. Lapunk úgy segít Önöknek, hogy közreadjuk, elhunyt szereteteiknek mikor is van a Jahrzeitje.

Vámos (Weinstein) Ferenc	szepetember 2.	Izidor Izrael	szepetember 16.
Dr. Váradi István	szepetember 3.	Jávör Zsuzsanna	szepetember 16.
Deák János	szepetember 5.	Margit Neumann Kertész	
Halmi Sándorné	szepetember 5.		szepetember 16.
Tardos Károlyné	szepetember 5.	Sara Nusbaum Izrael	szepetember 16.
Boros László	szepetember 5.	Simó Tamás	szepetember 16.
Szögyényi Sándorné	szepetember 9.	Zali Grünbaum Izrael	szepetember 16.
Tímár Károlyné	szepetember 9.	József Izrael	szepetember 16.
Gál (Báron) Márton	szepetember 10.	Endler Pál	szepetember 19.
Aladár Izrael Kertész	szepetember 11.	Steiner Alfrédné	szepetember 19.
Rózsa Dezső	szepetember 11.	Vadász /Weinblum/ Mihály	
Rudas Jenő	szepetember 12.		szepetember 21.
Gáti László	szepetember 13.	André Appel	szepetember 22.
Sarlós Pálné	szepetember 14.	Fried Lászlóné	szepetember 22.
Frisch Zsuzsa	szepetember 15.	Dancz Béláné	szepetember 25.
Ferenc Izrael	szepetember 16.	Dr. Dancz Gábor	szepetember 26.
Feuerverger Pál	szepetember 16.	Reiner Béla	szepetember 27.

Támogassa zsinagógánk alapítványát!

Az Alapítvány a Dohány utcai zsinagógáért az elmúlt években rengeteg programot szervezett a körzet hívei számára (kirándulás, múzeumlátogatás stb.), de környezetünk szebbé alakításáért is rengeteget tett Nádel Tamás elnök vezetésével. Elég megemlíteni az Emánuel park átalakítását, a sírkert rendbetételét, vagy éppen a Dohány templom orgonájának felújítását. S persze még hosszan sorolhatnánk, megemlítve, hogy minden évben anyagi segítséget nyújt valamely zsidó intézménynek.

Kérjük, támogassa Alapítványunkat!

Bankszámlaszám: 11707024-20359234-00000000
IBAN: HU71 1170 7024 2035 9234 0000 0000

A DOHÁNY UTCAI TEMPLOMKÖRZET NAGYÜNNEPI IMARENDJE AZ 5782. ZSINAGÓGAI ESZTENDŐRE

ב"ה

Rajs Hásónó I. este	2021. szept. 6.	18:56	Szukkajsz I. este	2021. szept. 20.	18:00
Rajs Hásónó I. reggel	2021. szept. 7.	9:00	Szukkajsz I. reggel	2021. szept. 21.	9:30
Rajs Hásónó II. este	2021. szept. 7.	18:00	Szukkajsz II. este	2021. szept. 21.	18:00
Rajs Hásónó II. reggel	2021. szept. 8.	9:00	Szukkajsz II. reggel	2021. szept. 22.	9:30
Sábász Súvó este	2021. szept. 10.	18:00	Hajsánó Rábbó reggel*	2021. szept. 27.	7:30
Sábász Súvó reggel	2021. szept. 11.	9:30	Smini Áceresz este	2021. szept. 27.	18:00
Erev Jajm Kippur reggel*	2021. szept. 15.	7:00	Smini Áceresz reggel	2021. szept. 28.	9:30
Erev Jajm Kippur Mincha*	2021. szept. 15.	13:00	Smini Áceresz Mázkir	2021. szept. 28.	10:30 kb.
Kol Nidre	2021. szept. 15.	18:38	Szimchász Tajró este	2021. szept. 28.	18:00
Jajm Kippur reggel	2021. szept. 16.	9:30	Szimchász Tajró reggel	2021. szept. 29.	9:30
Jajm Kippur Mázkir	2021. szept. 16.		Sábász Börésisz este	2021. okt. 1.	18:00
Jajm Kippur-i böjt vége	2021. szept. 16.	19:40	Sábász Börésisz reggel	2021. okt. 2.	9:30

A csillaggal jelölt I.tentiszteleteket a Talmud-Tórában (Bp. VII. Wesselényi u. 7.) tartjuk!

Az I.tentiszteleteken csak védettségi igazolással, orrot-szájat takaró maszkkal és szociális távolságtartással vehet részt.

A biztonsági szolgálat jogosult a szabályok betartatására!

Minden kedves testvérünknek békés, áldásos esztendőt kívánunk!!!!

לשנה טובה תכתבו

